

מדריך לסיור עצמי בגן

מסלול ב'

המחלקה לביולוגיה מולקולארית ואקולוגיה של צמחים
הפקולטה למדעי החיים ע"ש ד"ר ג'ורג' ס. וייז

הכרות עם אוספי הגן

משער הכניסה לטן נפנה ימינה ונתקדם בדרך ההיקפית (סלולה) באורך הטן. לאחר כ- 200 מטרים נראה וימיננו ערוכות בהן צללים צמחים המשמשים למחקר של חברי המחלקה למוצאי הצמח של אוניברסיטת תל אביב. בתחילת דירת הפיקוסים נפנה שמאלה, שם מתחת לטל תואר אלו נמצא אוסל החלפיות.

ניתן לבצע סיור זה בהמשך למסלול א' או בנפרד. היציאה לסיור היא משער הכניסה לטן. משך הסיור כשעה - שתיים.

אודות הגן

הגן הבוטני של אוניברסיטת תל אביב הוקם בשנת 1973 ומשמש כמרכז להוראה, למחקר ולמקלט לצמחים הנמצאים בסכנת הכחדה. הגן משתרע על פני כ-34 דונם ובו תצוגה של צומח ארץ ישראל ושכנותיה, ותצוגות של אוספי צמחים מיוחדים מרחבי העולם. הגן משמש למחקר ולהוראה לסגל אוניברסיטת תל אביב ולסטודנטים, כמו גם למוסדות מחקר והשכלה גבוהה אחרים, ופתוח לביקורים לקהל הרחב. בגן מתנהלים מחקרים אקולוגיים ובוטניים שונים, מתפקוד חברות אקולוגיות ועד לגנטיקה והשבחה של צמחים. בנוסף, הגן משמש כמעבדה לחקר מינים של צמחי בר נדירים ובסכנת הכחדה, ומשמש כגן מקלט לאותם צמחים במטרה לשמר את מגוון המינים של צמחי ישראל.

חזזיות

חזזיות הן יצורים המורכבים משילוב של פטרייה ואצה המשתפות פעולה זו עם זו (=סימביוזה). חזזיות הן צמחים חסרי פרחים, ומתרבות על ידי יצירת נבגים. עמידותן של החזזיות גבוהה והן גדלות כמעט בכל חלקי כדור הארץ, כולל בטונדרה שבקוטב הצפוני ועל סלעים באנטארקטיקה. החזזיות יכולות לשמש כביו-אינדיקטורים לזיהום אוויר, ומצבן יכול להעיד על איכות האוויר שאנו נושמים.

אוסל החלפיות נמצא בכניסה לאוסל הסוקולנטים. נמשך כשעה בין סככות התצוגה, ונתבונן באוספים האוראנים של פי משפחות הצמחים.

R

חממה טרופית

גן הצמחים הטרופיים על שם דפנה קרסו מכיל צמחים הגדלים באזורים חמים ולחים, בעיקר סביב קו המשווה. באזורים אלו קיים מגוון המינים הגבוה ביותר בעולם, ובחממה מיוצגים צמחים מאזורים טרופיים שונים מרחבי העולם. הצמחים בחממה ערוכים בקבוצות, אלו כוללות את משפחת הברומליים (מין בולט במשפחה זו הוא *Tillandsia usneoides* - אפיפיט חסר כלורופיל), שרכים וסחלבים, עצי מנגרובים וצמחים טורפים. החממה מעניקה חוויה מיוחדת של טיול בלב הג'ונגל, בין מטפסים ופרחים מהחלקים הטרופיים של העולם.

Q

סוקולנטים

סוקולנטים הם צמחים האוגרים מים באחד האברים מעל לקרקע. מטרת האגירה היא למהול את המים המלוחים הנקלטים מהקרקע המדברית, שם גדלים רוב הסוקולנטים. האגירה יכולה להיעשות בגבעולים, כמו במשפחת הקקטוסים מיבשת אמריקה ומשפחת החלבוביים מאסיה ואפריקה. או בעלים, כמו במשפחת האגביים ובסוג אלוי (אחד ממיניו המוכרים הוא האלוי-ורה). או בגזע, כמו בצמחים רבים ממדגסקר.

*נצא מהחומה, נחזה את השער וויז אחריו נפנה שאלה
השאל קטן האותפתל בין בריכת וויס אסככה. ההאשך השאל
נאיע אעזי פיקוס אדואיס ומרשימים - שיורא אלאוט אל הסל.*

*נחפור אל הדרך ההיקפית. נאשיך לאורך שדרת הפיקוסים
עד אפניה שאלה, לכיוון אן דפנה. נעבור אשך אסל הריכה
ובה צאחי וויס ואל תוך החומה הטרופית.*

T

שבעת המינים וארבעת המינים

בחלקה זו גדלים צמחי תרבות המוזכרים בתנ"ך כצמחי החקלאות העיקריים שגדלים בארץ ישראל. ארבעה מהם (תאנה, רימון, זית ותמר) הם עצים, הגפן היא צמח מטפס, והחיטה והשעורה הם צמחים חד-שנתיים שגדלים רק בחורף. בנוסף אליהם גדלים כאן צמחים המשמשים בחג הסוכות לטקס הדתי.

S

פיקוסים

הסוג פיקוס מאופיין בתפרחת סגורה דמוית פרי, המכילה בעת ההבשלה מספר רב של פרחים שמאובקים על ידי צרעות זעירות. מערכת ההאבקה של הפיקוסים נחקרה על ידי פרופ' יעקב גליל, מייסד הגן הבוטני. רוב מיני הפיקוס הם טרופיים, אך מספר מינים, כמו פיקוס השקמה (שקמה אפריקאית), גדלים באזורים יובשניים יותר.

*נחקרים על הכביש ההיקפי, לאחר עיקול מאלה וסלייה קצרה
נכנס לתוך חומה גדולה שמאלנו.*

*וכאן נחפור אל הדרך ההיקפית. מעבר לדרך מצויה חלקה ובה
צמחים המוזכרים בתנ"ך. מוולס ישנם - שירותים והרפיה.*

v

צמחי אוסטרליה

העצים הנטועים לאורך הכביש מימיננו הם ממוצא אוסטרלי, ושכיחים כולם למשפחת ההדסיים. הסוג העיקרי הוא אקליפטוס, שפירוש שמו הוא "כיסוי אמיתי" (מקור השם יווני). כיסוי זה מצוי מעל ניצני הפרחים ונופל מהם בעת הפריחה. אחד הכיסויים המרשימים יותר שייך למין אקליפטוס אדום-מצנפת, שניצב בראש השורה.
אחרי פרס ייצוי נפנה שאלה אל חלקת צמחי הרס והרפואה

u

גן אסתר מני-אלון לצמחי תועלת

בחממה זו גדלים צמחים המנוצלים על ידי האדם לצרכיו השונים. הצמחים בחממה מסודרים על פי שימושיהם, והקבוצות כוללות צמחי משקה (קפה וקולה), צמחי סיבים, צמחים שמהם מפיקים שמן וצמחי תבלין.

צא והחממה ונפנה שאלה.

X גינת תבלינים וערוגות המשרדים

בערוגות שסביב בניני המשרדים צמחי נוי שונים, כולל הדגמה של שימוש בצמחי בר מקומיים לגינון, ותצוגות של צמחים מיוחדים על פי העונה. בערוגה שלאורך הדרך ההיקפית צמחי תבלין שונים כדוגמת צתרת ההרים ואזוב מצוי.

נמשיך להתקדם ונקיף את האן לאורך צלעו האמריקית. משאלנו חלקות החורש היס-תיכוני שהן החל סירנו. אי עשר הכניסה לאן, נוכל לעלות לתצפית אחרונה על הטע האן מרחבה מואסבהת.

בזאת תם החלק השני של הסיור. ניתן להמשיך ולערוך סיורים נוספים בנושאים ממוקדים. סיורים אלו ניתן להזמין באמצעות קמפוס טבע, בטלפון 03-6405148 או דרך אתר האינטרנט www.campusteva.tau.ac.il תודה שביקרתם בגן הבוטני ולהתראות בביקור הבא.

W גן ניסים ויוליה מנשה לצמחי רפואה ורעל

בחלקה זו מרוכזים אותם צמחים המכילים באיבריהם חומרים העשויים לחולל שינוי לרעה בבריאות האדם. במקרים רבים אותם חומרים המשמשים במינון נמוך כתרופות, מהווים חומרי רעל במינון גבוה. חומרי הרעל מצויים בכל איברי הצמח או לעיתים רק בחלק מאיבריו. מרבית צמחי המרפא והרעל נמנים על משפחות בודדות: הרדופיים, חלבוביים, אסקלפיים וסולניים. מעטים נמנים על הפרפרניים, השפתניים או על משפחות אחרות. בחלקה מיוצגים הן צמחי בר מקומיים בעלי חומרי רעל והן צמחים מאזורים שונים בעולם.

נחפור אל הדרך ההיקפית ונסלח בה ער לרחבה שהין בניני אמריים.

כתובת: הגן הבוטני, אוניברסיטת תל אביב,

רמת אביב, תל אביב 69978

טלפון: 03-6409910; פקס: 03-6405159

אתר אינטרנט: <http://botanic.tau.ac.il>

הגן הבוטני נמצא ברחוב קלאוזנר ברמת אביב, תל אביב. הכניסה מול שער 2 (שער בית התפוצות) של קמפוס אוניברסיטת תל אביב.

שעות פתיחה: ימים א-ה, בשעות 8:00 - 16:00.

החממה הטרופית פתוחה בשעות 8:00 - 14:30.

הכניסה ללא תשלום.

סיורים מודרכים וביקורי קבוצות יש לתאם מראש עם קמפוס טבע, 03-6405148 או דרך אתר האינטרנט

www.campusteva.tau.ac.il

הנחיות למבקרים:

- ✓ ההליכה בשבילים בלבד.
- ✓ קטיפת צמחים או חלקי צמחים אסורה.
- ✓ אין לעשן בשטח הגן.
- ✓ אנא עזרו לנו לשמור על ניקיון הגן.